

Kỹ thuật trồng và chăm sóc cây bơ

Bơ là một trong những loại cây ăn quả có giá trị dinh dưỡng cao nhất, giàu năng lượng (trung bình 245 calo/100g thịt trái), hàm lượng chất béo cao (26,4g/100g) chứa nhiều vitamin A (0,17mg), vitamin B, vitamin E và nhiều chất bổ dưỡng khác có lợi cho sức khỏe con người. Nghiên cứu của Koch, F.D, 1983 cho rằng hàm lượng dầu tổng số trong thịt trái bơ rất cao chỉ sau trái oliu và hàm lượng dầu trong trái bơ có thể làm giảm cholesterol trong máu. Vitamin E trong bơ có tác dụng bảo vệ các axit chống lại sự oxy hóa, nhờ đó làm chậm quá trình lão hóa của tế bào giúp làn da tươi sáng và căng hơn. Dầu trái bơ còn được dùng làm xà phòng hảo hạng hay các loại mỹ phẩm cao cấp.

Bơ có thể ăn tươi, dùng làm kem, bánh sandwiches hay dùng làm các món ăn nhanh,... Trước đây ở Đông Nam Á cũng như ở Việt Nam trái bơ ít được ưa thích nhưng ở các nước Âu, Mỹ đây là loại trái cây rất được ưa chuộng do giá trị dinh dưỡng và mùi vị của nó.

Một số giống bơ có nguồn gốc từ Mỹ, Úc được khuyến khích trồng ở nước ta trong những năm gần đây như giống bơ Hass, Fuerte, Booth7, Booth8 nhưng đây là các giống có dạng trái tròn và hạt lớn nên thích hợp hơn cho xuất khẩu.

Trước đây nhà vườn trồng bơ chủ yếu từ hạt, nhưng là cây đơn tính nên trong quá trình thụ phấn tự nhiên đã tạo nên sự đa dạng phong phú về hình dạng, kích thước, năng suất và chất lượng quả. Màu vỏ bơ khi chín có 2 dạng xanh và tím. Về chất lượng giữa các dòng bơ sấp vỏ xanh và tím không khác nhau nhiều, tuy nhiên xu hướng hiện nay nhà vườn thích trồng giống bơ xanh hơn do màu sắc vỏ xanh khi chín hấp dẫn người tiêu dùng.

Ngoài yếu tố giống, các biện pháp kỹ thuật trồng, chăm sóc, bón phân cho bơ là những yếu tố quan trọng góp phần nâng cao năng suất, sản lượng và chất lượng đáp ứng thị hiếu ngày càng cao của người tiêu dùng và mang lại nguồn lợi kinh tế cao cho nhà vườn.

1. Kỹ thuật trồng:

- Khoảng cách: Tùy theo loại đất và chủng giống, đất có độ phì thấp trồng với khoảng cách 7m x 7m (200 cây/ha), hay 7m x 8m (178 cây/ha). Những giống bơ lai, nền đất có độ phì nhiêu cao trồng với khoảng cách thưa hơn 8 m x 8 m (156 cây/ha).

- Chuẩn bị hố trồng: Hố trồng đào 60 cm x 60 cm x 60 cm, khi đào hố nên để riêng lớp đất trên mặt ra một bên và đất ở lớp phía dưới ra một bên, bón lót mỗi hố 10-15 kg phân chuồng đã ủ hoai, 200-300 g Super lân, trộn đều với đất mặt xung quanh, ngoài ra để nâng cao độ pH và phòng trừ mối, kiến hay tuyến trùng nên trộn thêm với 50 g Basudin 10H + Furadan và 0,5 kg vôi trộn đều với hỗn hợp đất mặt và phân lấp đầy hố (ngoài vật liệu bón lót trên không nên dùng phân hữu cơ chưa hoai hay tro bếp bón lót để gây thối rễ, mặn đất và chết cây).

- Trồng cây: Đào một lỗ nhỏ giữa hố trồng sâu hơn chiều cao túi đựng cây giống khoảng 2-3 cm. Sau đó, dùng tay hoặc cuốc móc một lỗ ở tâm hố, kích thước to hơn bầu cây đôi chút, sau đó dùng các loại thuốc diệt nấm như: Aliette,

Mancozeb hay Ridomil,... phun xịt thật kỹ vào hố trồng, liều lượng theo chỉ dẫn trên bao thuốc.

Đề túi cây trên mặt đất, dùng dao sắc rạch một đường xung quanh túi nilon, cách đáy 2-3 cm, bóc lấy đáy túi ra. Xem xét bộ rễ, cắt bỏ tất cả các phần rễ cái, rễ con ăn ra khỏi bầu đất, sau đó mới đem cây đặt vào hố trồng.

Dùng tay lấp và ém chặt lớp đất xung quanh để cố định gốc cây con không bị gió lay, chú ý đặt cây vào hố trồng sao cho sau khi trồng cổ rễ ngang (với mặt đất xung quanh), không trồng âm hay lấp phần thân cây. Sau khi trồng cần làm bồn đường kính 1 m, khi tưới nước sẽ không chảy ra ngoài.

Trồng xong lấy cọc cắm, buộc cành vào cọc tránh gió lay gốc. Sau đó dùng tàu dừa che nắng hướng Đông và hướng Tây, nếu có gió mạnh thì che thêm ở hướng gió thổi đến. Nên dùng tàu dừa để việc lưu thông không khí được dễ dàng, thời gian che khoảng 60 ngày).

2. Chăm sóc:

- Tưới nước: Tưới nước ngay sau khi trồng, trồng vào đầu hay giữa mùa mưa sẽ đỡ công tưới nước. Nếu trồng trong mùa khô phải tưới nước ít nhất 1 tháng đầu (nên tưới bằng vòi phun tưới lượng nước vừa đủ vì quá ẩm rễ dễ bị nấm), nên xem xét tưới khi nào cần thiết.

- Cắt tỉa cành: Trong năm đầu, việc cắt tỉa cành nhằm mục đích là tạo cho cây có hình dáng khỏe mạnh, đầy đặn, cành lá tỏa đều quanh cây. Sau khi trồng nên bấm ngọn ở độ cao 60 cm đến 70 cm. Sau khi ngọn bị cắt sẽ có những cành mọc ra chọn để lại những cành khỏe, mập mọc cách xa nhau vừa phải, việc cắt tỉa này được tiến hành đều đặn trong năm đầu. Sau đó cắt tỉa các chồi vượt, những cành vô hiệu như: cành cong queo, cành mọc chồng chéo nhau, cành sâu bệnh,...

- Bón phân: Phân hữu cơ ngoài cung cấp các chất dinh dưỡng vi lượng, nâng cao độ phì, tăng khả năng giữ nước còn làm tăng hiệu suất sử dụng phân bón khoáng NPK, do đó hàng năm nên bón phân chuồng cho cây 1-2 lần khoảng 20-25 kg/gốc/năm (bón phân đã ủ hoai mục), rải đều lên mặt bồn vào đầu hay giữa mùa mưa.

Năm thứ 1: Sau khi trồng 20 ngày bón phân NPK(15-15-15) hay NPK(16-16-8) 100-150g/gốc, bón bằng cách rải xung quanh tán, sau đó phủ lên một lớp đất mỏng hay pha loãng với nước tưới. Một tháng sau bón lần 2 lượng phân như lần 1. Khi cây bơ còn nhỏ định kỳ 1-2 tháng nên phun thêm phân bón lá kết hợp với các loại thuốc trừ sâu rầy để phòng trừ sâu bệnh và bổ sung thêm dinh dưỡng cho cây.

Năm thứ 2: dùng phân NPK trên bón liều lượng 0,5-1 kg, chia làm 2 lần bón (đầu và cuối mùa mưa).

Năm thứ 3 và thứ 4: cây bắt đầu cho trái bón mỗi gốc 2-3 kg chia làm 3 lần bón: lần 1 sau thu hoạch, lần 2 trước ra hoa, lần 3 bón sau khi trái đậu 1 tháng. Khi cây cho trái ổn định mỗi năm bón 4-5 kg NPK, cộng thêm mỗi gốc 0,5-1kg phân kali (K₂SO₄), bón trước thu hoạch khoảng 1 tháng để tăng chất lượng quả.

Phương pháp bón phân cho cây bơ trưởng thành: bón phân khi đất đủ ẩm, đào rãnh cạn xung quanh tán cây bơ, chiếu theo mép tán, bỏ phân vào rồi lấp đất.

*Sâu:

+ Sâu cuốn lá: sâu nhả tơ cuốn lá lại để làm tổ, sâu dài khoảng 10mm, màu xanh và có những lần ngang không rõ rệt. Trưởng thành, sâu làm nhộng trong các tổ lá, nằm yên 5-7 ngày rồi vũ hóa. Dùng các loại thuốc trừ sâu nội hấp để phun diệt trừ. Nếu có điều kiện, trước khi phun thuốc, nên gỡ bỏ các tổ lá do sâu cuốn lại để tăng thêm hiệu lực của thuốc.

+ Sâu cắn lá: có rất nhiều loài, sâu ăn trụi lá làm chết cây con và làm giảm sức tăng trưởng cây lớn. Có thể tìm thấy sâu trên lá, trên cành hoặc vỏ thân cây. Ban ngày, sâu ẩn núp dưới gốc cây, đêm đến bò ra phá hại.

+ Rầy bông: rầy thường xuất hiện vào mùa mưa, chích hút nhựa lá và đọt non, quả non làm cây giảm sức tăng trưởng, dùng supracide, suprathion, bassa,... phun trừ rầy khi thấy xuất rầy xuất hiện.

* Bệnh: là đối tượng bảo vệ thực vật quan trọng trên cây bơ, một số bệnh phổ biến như sau:

+ Bệnh thối rễ: do nấm *Phytophthora cinnamoni* gây ra, ở những chân đất có thủy cấp cao, nấm xâm nhập làm hư rễ chính (rễ cọc), sau đó nấm lan tràn phá hủy cả bộ rễ làm cây chết rụi. Cây bị bệnh có tán lá xơ xác, lá đổi sang màu xanh nhạt rồi rụng. Cành chết dần từ ngọn xuống thân chính. Áp dụng một số biện pháp phòng trừ sau:

Không dùng hạt giống bị nhiễm bệnh và vệ sinh vườn ươm sạch sẽ phòng chống bệnh phát sinh và lan tràn.

Trồng bơ trên các loại đất có kết cấu tơi xốp, tầng đất canh tác đủ sâu, rút nước nhanh khi mưa.

Phát hiện kịp thời những vết thối trên thân, cạo sạch và quét sulfate đồng, vôi đặc. Khi cây chết vì bệnh, nên đào và hủy bỏ để bệnh không lan tràn.

+ Bệnh đốm lá: trên lá có hình dạng và kích thước gần giống nhau, hình có góc cạnh hoặc hơi tròn, màu nâu. Trái bị bệnh mất giá trị, bệnh tồn tại trên lá già để phát tán khi có điều kiện thích hợp.

+ Bệnh héo rũ: lá héo, chết rất nhanh, nếu lột vỏ cành hoặc rễ cây đã chết sẽ thấy những đường sọc màu nâu ở phần tiếp giáp vỏ và gỗ. Dùng thuốc hóa học Anvil, Daconil, Aliette,... để phòng trừ.

- Thu hoạch và chế biến:

Cây ươm hạt bắt đầu có trái sau khi trồng được 5 hoặc 7 năm. Cây ghép cho trái sớm sau khi trồng 1 đến 2 năm, tuy nhiên những năm đầu chỉ để lại số trái tương xứng với hình vóc của cây; năm thứ 4, thứ 5 khi tiềm lực cây đủ cho năng suất thì không tỉa bỏ trái nữa.

Năng suất trái bơ biến động từ 8-20 tấn/ha/năm tùy theo giống. Thời điểm hái trái ảnh hưởng rất nhiều đến phẩm chất cũng như điều kiện bảo quản, vận chuyển. Thông thường dựa vào màu sắc của vỏ trái mà nhà vườn quyết định thời điểm thu hoạch hợp lý.